



มนุษย์กับวัฒนธรรม

ความหมาย ประเภท องค์ประกอบ และ
หน้าที่ของวัฒนธรรม
รูปแบบการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม
การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม
โลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ความหมายของ “วัฒนธรรม”

สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้นสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ รวมทั้งผลิตผลของ ส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมาตลอดจนความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น และกริยาอาการหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสาแดงออกมาได้เป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณีเป็นต้น



ลักษณะของวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่ต้องเรียนรู้

ตัวอย่างเช่น กิริยา ท่าทาง การพูด การเขียน การแต่งกาย มารยาทต่างๆ
ล้วนต้องอาศัยการเรียนรู้เท่านั้นจึงจะทำได้
การที่มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ก็เพราะมนุษย์สามารถติดต่อทำความเข้าใจ
กันโดยใช้สัญลักษณ์ ซึ่งสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดคือ ภาษา



ลักษณะของวัฒนธรรม (ต่อ)

2. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต

ในทางสังคมศาสตร์กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้เพราะ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็น การสวมเสื้อผ้า



ลักษณะของวัฒนธรรม (ต่อ)

3. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม

การที่มนุษย์วัฒนธรรม และสามารถถ่ายทอดสืบต่อกันมาได้ ก็เนื่องจากมนุษย์สามารถติดต่อทำความเข้าใจระหว่างกันได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้ **สัญลักษณ์** (ภาษาพูดและภาษาเขียน)

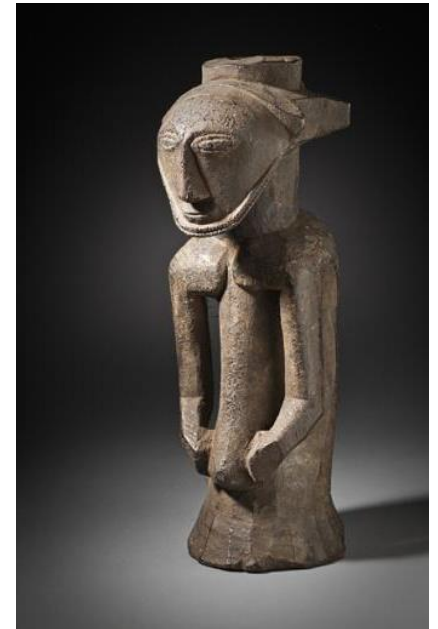


ประเภทของวัฒนธรรม

การจำแนกวัฒนธรรมในทางสังคมวิทยาได้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture)

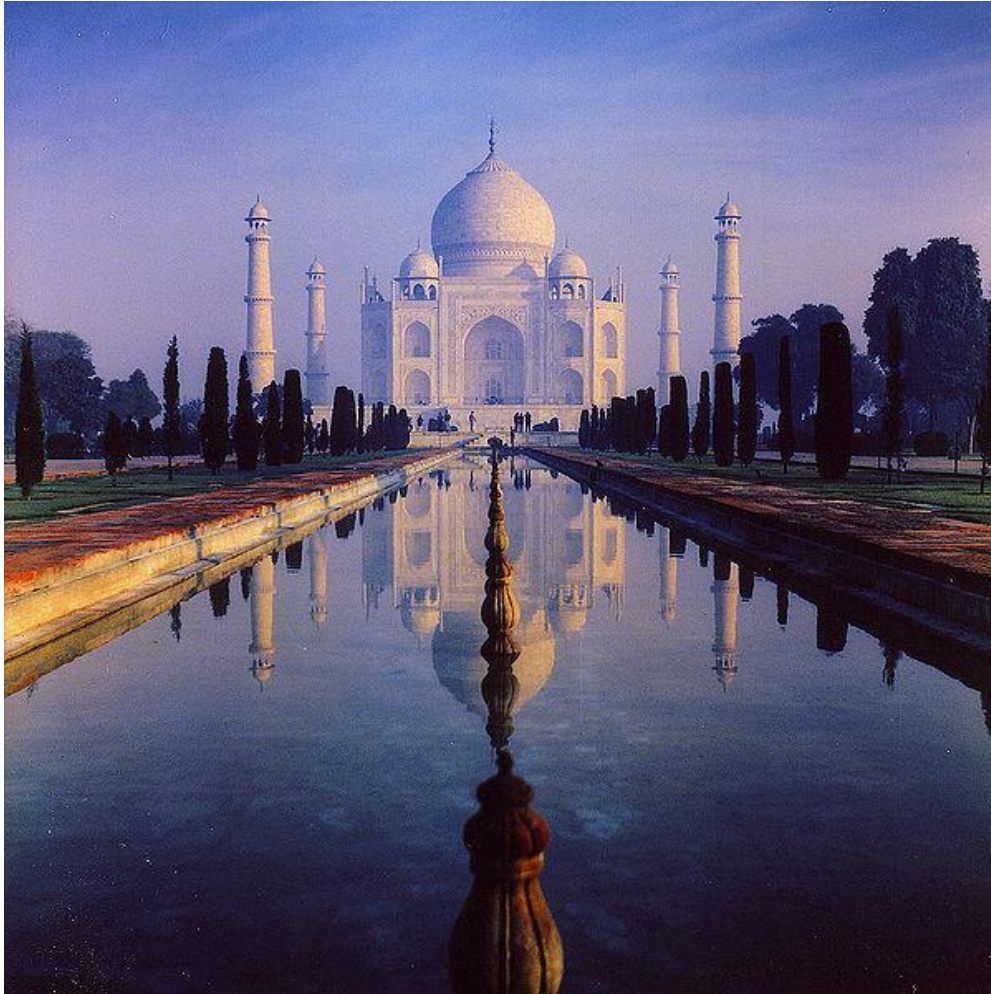
ได้แก่ วัตถุอันเกิดจากการประดิษฐ์
คิดค้นของมนุษย์ เช่น ถ้วย ชาม จาน
ช้อน ส้อม ตีกรามบ้านช่องและถนน
หนทาง เป็นต้น ตลอดจนผลในทาง
ศิลปกรรมของมนุษย์ เช่น ภาพวาด รูป
ปั้น เป็นต้น



ประติมากรรมสลักไม้ของชนเผ่า Namchi ประเทศคาเมรูน และ Kusu ในประเทศ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เป็นวัฒนธรรมที่มีคติความเชื่อความศรัทธาใน
วิญญาณบรรพบุรุษ



ประติมากรรมปูนปั้นรูปมังกรอยู่คู่กับสถาปัตยกรรมจีน มังกรเป็น
สัตว์ในเทพนิยายจีน ไม่มีตัวตน แต่ถือเป็นสัตว์มงคลในคติของชาว
จีนเชื้อสายฮั่น เราสามารถพบเห็นภาพมังกรได้ในหลายสิ่งหลาย
อย่างที่เกี่ยวช้องกับวัฒนธรรมจีน เช่น มังกรห้าเล็บเป็นสัญลักษณ์
ขององค์จักรพรรดิ เป็นต้น



Taj Mahal อนุสรณ์สถานแห่ง
ความรัก ประเทศ อินเดีย เป็น
การผสมผสานกันระหว่างศิลปะ
เปอร์เซีย อิสลาม และอินเดีย
ได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่ง
มหัศจรรย์ 1 ใน 7 ของโลก

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ Non - Material culture)

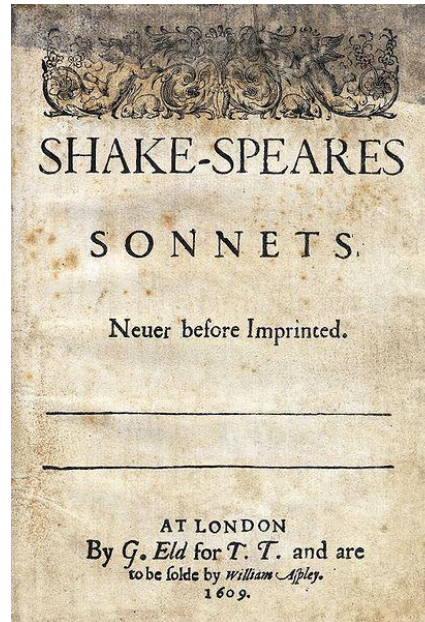
ได้แก่แบบแผนแห่งพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลธรรม ประชญาและกฎหมายตาม
สากล วัฒนธรรม จำแนกได้ 5 สาขา คือ

1) สาขามนุษยศาสตร์

ว่าด้วยเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม
ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ประชญา
ประวัติศาสตร์ โบราณคดี การปกครองและ
กฎหมาย ฯลฯ



2) สาขาศิลปะ ว่าด้วยเรื่องภาษา วรรณคดี ดนตรี วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม การละคร ประติมากรรม ฯลฯ



3) สาขาช่างฝีมือ

ว่าด้วยเรื่องการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4) สาขาคหกรรม

ว่าด้วยเรื่องอาหาร การแต่งกาย การตกแต่งบ้าน ยารักษาโรค การดูแลเด็ก ครอบครัว มารยาทในการกินอยู่ การต้อนรับแขก การประกอบอาชีพ ฯลฯ

5) สาขาการกีฬาและนันทนาการ ว่าด้วยเรื่อง กีฬาและการละเล่นต่างๆ



ปัจจัยที่ทำให้สังคมต่างๆมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน

1. ความคิดเห็นและการมองโลกต่างกัน

ความคิดเห็นและการมองโลกต่างกันจึงทำให้การมองโลกต่างไป ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกแห่งของโลกต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ความเชื่อ ศาสนา การปกครอง เศรษฐกิจ การอบรม เลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนการคบเพื่อนเหมือน ๆ กัน แต่รูปแบบของสิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นและค่านิยมของสังคม



2. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ต่างกัน



วัฒนธรรมสากล

ความหมายของวัฒนธรรมสากล

วัฒนธรรมสากลหรือวัฒนธรรมนานาชาติ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปอย่างกว้างขวาง หรือเป็นอารยธรรมที่ได้รับปฏิบัติตามกันทั่วโลก เช่น การแต่งกายชุดสากล การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสาร การปกครองในระบอบประชาธิปไตย การค้าเสรี การใช้เครื่องจักรกล ระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และมารยาทในการสมาคม เป็นต้น



ความสำคัญของวัฒนธรรมสากล

ในยุคปัจจุบันโลกของเรามีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างสูง เป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ ที่มีการเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างง่ายดาย มีการติดต่อซึ่งกันและกัน เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น ก็ย่อมส่งผลให้วัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากขึ้น จนในที่สุดมนุษย์จึงต้องมีการค้นหาหรือสร้างวัฒนธรรมสากลในด้านต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน เช่น มีการกำหนดภาษาสากล ระเบียบการเมืองการปกครอง มาตรฐานด้านความปลอดภัย เป็นต้น

อิทธิพลของวัฒนธรรมสากลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

1) **ภาษาและวัฒนธรรม** ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่คนไทยในปัจจุบันต้องศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความชำนาญ เพื่อใช้ในการติดต่อกับคนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) **มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ** นอกจากนี้**แนวทางการศึกษาด้านวัฒนธรรมต่างชาติก็เป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยควรให้ความสนใจ**ในการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันทั้งในด้าน การเมือง เศรษฐกิจและสังคม



2) คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ความนิยมในการใช้คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในสังคมไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เราสามารถพบเห็นเครื่องคอมพิวเตอร์ได้โดยทั่วไป

นอกจากนี้ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็เป็น อีกสิ่งหนึ่งที่คนไทยนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้จากทั่วโลก และยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไร้ขอบเขต สะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย



3) วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

เป็นสิ่งที่มียิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างมาก เพราะเครื่องแต่งกายที่เราสวมใส่อยู่ทุกวันนี้ก็มักจะเป็นเครื่องแต่งกายที่มีจุดกำเนิดจากต่างชาติทั้งสิ้น เช่น เสื้อสูท เสื้อยัดคอกลม เสื้อเชิ้ต กระโปรง กางเกงยีน รองเท้าผ้าใบ รองเท้าส้นสูง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็น “แฟชั่น” ที่คนในสังคมไทยยึดถือเป็นค่านิยม จนบางครั้งอาจลืมเลือนเครื่องแต่งกายในแบบของไทย เช่น เสื้อม่อฮ่อม ผ้าขาวม้า ผ้าถุง เป็นต้น



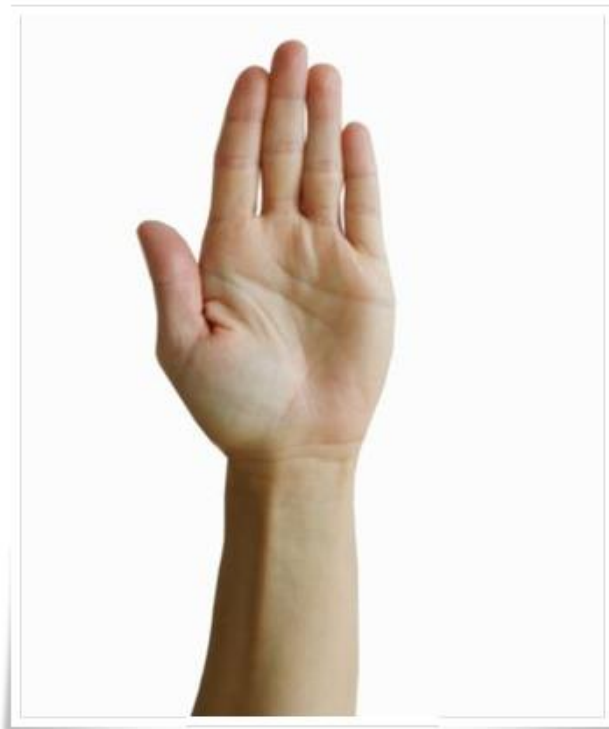
4) ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งได้มีการพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการจำนวนมากได้ผลิตสินค้าและบริการที่มีความหลากหลายออกสู่ตลาดรวมถึงพัฒนาคุณภาพของสินค้าของคนไทยหลายลูกค้า นอกจากนี้ยังมีสินค้าของคนไทยหลายประเภทที่ส่งออกไปขายต่างประเทศสร้างรายได้จำนวนมหาศาล จึงถือได้ว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยอย่างมาก



5) การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมสากลที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยตรง เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติ รวมถึงสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนไว้



แนวทางการเลือกรับวัฒนธรรม
สากลอย่างเหมาะสม

แนวทางการเลือกรับวัฒนธรรมสากลอย่างเหมาะสม

1) เลือกรับวัฒนธรรมสากลที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน วัฒนธรรม สากล

เช่น ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนระบบระเบียบการค้าขายระหว่างประเทศ มีความสำคัญในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและคนต่างชาติอย่างมาก จึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ให้ถ่องแท้ เลือกรับเฉพาะวัฒนธรรมที่ดี เหมาะกับสังคมไทยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในยุคปัจจุบัน



2) พิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียควบคู่กันไป

เนื่องจากสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมจากวัฒนธรรมภายนอกมีทั้งข้อดีและข้อเสีย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ก่อให้เกิดคุณอนันต์และโทษมหันต์ ซึ่งถ้าหากเราศึกษาให้ดีใช้ให้เป็นประโยชน์ก็จะก่อให้เกิดความสะดวกสบาย ช่วยแก้ไขปัญหาค้นพบทางที่ และตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ได้ตั้งใจ แต่ผลเสียก็มีอยู่มาก เช่น ทำให้มนุษย์เกิดความฟุ้งเฟ้อ ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ เกิดการแก่งแย่งแข่งขันกัน อีกทั้งส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม เนื่องจากต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากและมีการปล่อยของเสียออกมาเป็นจำนวนมาก



3) มีการร่วมมือ คั่นคว่า เผยแพร่ รวมถึงการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย

โดยสืบค้นจากคำบอกกล่าวของผู้เฒ่า ผู้อาวุโส และผู้รู้ จากนิยาย นิทาน ชาวบ้าน คัมภีร์ทางศาสนา วรรณคดีประเภทต่างๆ คำคม สุภาษิต คำพังเพย รวมถึง การสังเกตและเปรียบเทียบการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม และ ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยได้จัดระบบความรู้ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ขึ้น พร้อมทั้งเผยแพร่ให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทย



4) มีการพัฒนาและผสมผสานวัฒนธรรมไทยให้เหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน

เราจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาไทยหลายเรื่องได้กลายเป็นภูมิปัญญาสากล เช่น อาหารไทยได้รับความนิยมทั่วโลก มีการผสมผสานภูมิปัญญาไทยกับภูมิปัญญาตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสถาปัตยกรรม เช่น พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง และสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส ในจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น การผสมผสานอย่างลงตัวของภูมิปัญญาไทยกับภูมิปัญญาตะวันตก ได้กลายเป็นมรดกสำคัญของวัฒนธรรมร่วมสมัยของไทย





สถาปัตยกรรมของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทเป็นการผสมระหว่างสถาปัตยกรรมไทย
และสถาปัตยกรรมยุโรป โดยตัวอาคารพระที่นั่งมีรูปแบบสถาปัตยกรรมยุโรป

ให้นิสิตวิเคราะห์วัฒนธรรมต่างประเทศดังต่อไปนี้ และอภิปรายว่า
สังคมไทยรับวัฒนธรรมใดบ้างเข้ามา วัฒนธรรมดังกล่าวมีข้อดีข้อเสีย
อย่างไรบ้าง และ วัฒนธรรมดังกล่าวส่งผลต่อวัฒนธรรมไทยอย่างไร

วัฒนธรรมชาวตะวันตก

วัฒนธรรมจีน

วัฒนธรรมอินเดีย

วัฒนธรรมเกาหลี